

Dočkáme se rychlejšího a kvalitnějšího rozhodování o stavbách?

Drtivá většina společnosti se shoduje na tom, že příprava, povolování i realizace staveb v Česku probíhají neúměrně dlouho. Zbytečné pobíhání po úřadech přitom vadí skutečně každému. Příčin je celá řada: nejasné a proměnlivé priority státu, nekvalitní investorská příprava, komplikované a často se měnící zákony či pomalé a chybující státní úřady. Považujeme za chybu, že ministerstvo pro místní rozvoj nevypracovalo analýzu, která by zjistila, co a v jaké míře je příčinou zdlouhavého rozhodování o stavbách. Stávající vláda přispěla ke zlepšení v řadě oblastí. Na slibovaném zjednodušení legislativy podle principu „jeden úřad, jedno rozhodnutí, jedna žaloba“ se ale nedokázala dohodnout. Parlament proto nyní projednává vládní návrh (sněmovní tisk [927](#)), v němž ty nejpotřebnější legislativní změny chybějí. Ministerstvo pro místní rozvoj zároveň připravuje věcný záměr zásadní rekodifikace stavební legislativy pro příští volební období.

Ekologické organizace nadále podporují zpřehlednění a zjednodušení rozhodování o stavbách podle původního vládního zadání, které zároveň počítá se zachováním kvality a otevřenosti rozhodování za účasti veřejnosti. Schválení prozatímní vládní novely k dosažení tohoto cíle nesměřuje – **novela nepovede ke zrychlení projednávání staveb**. Rozsáhlé změny pravidel totiž na několik let zkomplikují práci úřadům a soudům a omezí jejich výkon. Mezitím ale mají být schváleny změny ještě hlubší, kterým se úřady budou muset znovu přizpůsobit. Ve střednědobém horizontu bychom se tedy rychlejšího rozhodování o stavbách nedočkali. Doporučujeme proto provést rovnou zásadní rekodifikaci v jednom dobře připraveném kroku.

Vládní novela by navíc omezila účast veřejnosti na rozhodování a v rozporu s vládními závazky snížila průhlednost a věrohodnost rozhodování úřadů. **Za zvláště rizikové v tomto ohledu považujeme rozsáhlé pozměňovací návrhy k vládní předloze, komentář k nim najdete na straně 4.**

Zelený kruh a Nadace VIA shrnuly základní principy pro rychlejší, kvalitnější a transparentní rozhodování do společné výzvy *Za spravedlivé rozhodování o stavbách* (bit.ly/vyzvaZK). Výzvu již podporuje 120 organizací a více než tisíc architektů, stavařů, ekonomů, ekologů, ochranářů, novinářů, politiků a dalších občanů. S rostoucí veřejnou podporou si dovoluujeme vyzvat zákonodárce k zamítnutí níže popsaných pozměňovacích návrhů, případně celé vládní novely. Naši občané si zaslouží skutečně rychlejší, kvalitnější a spravedlivé rozhodování o stavbách.

Uváděné přínosy návrhu vládní novely

Vládní novela řeší pouze několik dílčích, méně významných bodů. Podle ní by na stavebním úřadě snadněji pořídili hlavně stavitelé velkých rodinných domů (s půdorysem nad 150 metrů čtverečních), kteří by nově mohli stavět na ohlášení. Navrhuje také zkrátit úřadům několik lhůt. Krajští úředníci ovšem upozorňují, že povinností jim díky novele spíše přibude a kratší lhůty mohou vést k vyšší chybovosti, nebo spíše k pokračování neblahé praxe jejich soustavného překračování. Je-li cílem vyřešit v jednom řízení to, co dříve v mnoha menších, nedává smysl ani zkrácení lhůt pro vyjádření veřejnosti.

Nedostatky vládního návrhu

Spojení územního rozhodnutí a stavebního povolení. Je často zmiňováno jako přínos. Jenomže něco velmi podobného mohou velké projekty využít už nyní a nedělají to. Zpravidla kvůli krátkému času na přepracování stavební dokumentace. Nově navržená krátká lhůta pro spojený proces obavy investorů posílila. Proto zástupci průmyslových svazů prosadili, aby spojené řízení zůstalo nadále pouze dobrovolnou možností. Pokud zvolí variantu spojeného řízení investor dopravní či energetické stavby, bude o ní rozhodovat výhradně ministerstvo dopravy, respektive průmyslu. Tedy stejné úřady, které tyto projekty plánují, připravují a často i platí. Takové rozhodování nelze považovat za objektivní a nezávislé. Navíc to v praxi znamená nutnost současně v těchto tématech připravit a udržovat v pohotovosti týmy úředníků jak na ministerstvech, tak i na stavebních úřadech.

Zrušení povinnosti svolat ústní veřejné projednání projektu. Veřejné jednání v rámci posuzování vlivu staveb na životní prostředí (EIA) je důležité pro osobní seznámení veřejnosti se stavbou a s investorem. Zároveň může sloužit jako nástroj překonávání nedorozumění mezi ním a veřejností již od počátku, což je prospěšné pro obě strany. Navržené zrušení povinnosti slyšení pořádat by výrazně omezilo účast veřejnosti při rozhodování úřadů.

Zrušení možnosti uložit investorovi zpracování variant záměru. Krajský úřad či MŽP nyní mohou v rámci procesu EIA uložit investorovi zpracovat účelné a technicky možné varianty stavby/technologie s ohledem na jejich vliv na životní prostředí. Novela to přímo zakazuje, takže nebude možné za účasti veřejnosti vybrat nejvhodnější variantu a splnit tak základní princip procesu EIA. Varianty se mají posuzovat jen u stavebních záměrů s vlivem na evropsky chráněná území, neboť to výslovně evropská legislativa požaduje. Došlo by tak k omezení účasti veřejnosti, neboť lidé by se již nemohli vyjadřovat k variantám.

Omezení možnosti navrhnout zrušení špatného územního plánu. Návrh na zrušení územního plánu nebo jiné územně plánovací dokumentace budou nově moci podat pouze ti, jejichž vlastnická práva jsou dotčena a zároveň podali v průběhu projednávání námitku či připomínku. Dosud přitom návrh mohl podat i ten, kdo je dotčen např. na svém právu na zdravé životní prostředí. To novela zakazuje. Omezuje tak veřejnou kontrolu a vytváří nerovnost před zákonem, která je v rozporu s ústavním pořádkem a mezinárodními závazky ČR. Navíc novela nepřiměřeně zkracuje lhůtu, ve které lze návrh na zrušení podat (jen do 6 měsíců od schválení oproti stávajícím 3 rokům).

Kácení dřevin bez účasti veřejnosti. Rozhodnutí o kácení dřevin kvůli stavbám se má nově stát jen závazným stanoviskem. To však připravuje a vydává úřad sám na základě žádosti investora, tj. bez účasti veřejnosti. Občané se tak nebudou moci ke kácení a náhradní výsadbě přímo vyjádřit. Přitom právě o veřejnou zeď ve svém okolí se lidé zajímají nejvíce.

Práva nájemníků stále ignorována. Novela stále neřeší dlouhodobý problém nesouladu české právní úpravy s požadavky Listiny základních práv a svobod a s Aarhuskou úmluvou (o účasti veřejnosti na rozhodování v otázkách životního prostředí), na který ve svém doporučení upozornil i Výbor pro dodržování této úmluvy. Totiž, že územního i stavebního řízení se ze sousedů, jejichž životní prostředí je záměrem dotčeno, mohou účastnit jen ti, kdo mají v místě věcná majetková práva, nikoliv tedy např. nájemníci. Je to stejné, jako kdyby se vrátil majetkový census ve volbách — kdo má větší majetek, má víc hlasů ve volbách, a „bezzemci“ nemají hlas žádný. Jedná se o jasný rozpor s požadavky kladenými na demokratický a právní stát.

Pozměňovací návrhy snižující průhlednost a kvalitu rozhodování

1) Konec vyjadřování k průzkumu pro těžbu břidlicového plynu, uranu, uložení radioaktivního odpadu

F3 - Návrh zužuje účast veřejnosti v zákoně o ochraně přírody a krajiny (§ 70 zákona 114/1992 Sb.) pouze na řízení „podle tohoto zákona“. Byla by tím vyloučena účast občanských spolků v řízeních podle zákonů lesního, o obchodování s ohroženými druhy, o geologických pracích. Přijetím tohoto návrhu by např. lidé ztratili možnost ovlivnit zda, či za jakých podmínek, bude pod jejich domy stanoveno průzkumné území pro těžbu břidlicového plynu, uranu nebo pro vyhledávání konečného hlubinného úložiště radioaktivních odpadů.

2) Vyřazení veřejnosti z možnosti připomínkovat projekty bez plné EIA

A20 a C17 - Návrhy vyřazují veřejnost z územních řízení.

A36 - Návrh vyřazuje veřejnost ze stavebních řízení.

A27, H5 a C23 - Návrh (načten třikrát ve stejném znění) z výčtu účastníků územních i stavebních řízení vylučuje občanské spolky.

F1 a F2, H4 a H11 - Návrhy vyřazují veřejnost z rozhodování o stavbách bez EIA.

V důsledku těchto návrhů by se sousedé již nemohli vyjadřovat k prachu či hluku ze staveb, kde neproběhne plný proces posouzení vlivů na životní prostředí (EIA). Jedná se např. o čerpací stanice, supermarkety, lakovny. Úřady ale neuložili EIA ani v případě pražského silničního tunelu Blanka či spalovny komunálních odpadů u Plzně.

3) Obalová metoda – žádné připomínkování dopadů konkrétních jaderných technologií

A17 a A21 - Návrhy přinášejí výjimku pro průmyslové stavby s potenciálně největšími dopady do života lidí v celých regionech, jako jsou jaderné elektrárny. Jejich schválení by v praxi zabránilo veřejnosti připomínkovat dopady konkrétních technologií na životní prostředí a zdraví.

4) Autorizovaní inspektoři – oslabení veřejné kontroly

A39 a C34 - Podle návrhů by došlo ke zkrácení lhůty, kdy se mohou majitelé sousedních nemovitostí dozvědět a právně bránit proti nezákonně vydaným certifikátům autorizovaných inspektorů (z 30 na 15 dnů). Schválení návrhů v bodě 2) by navíc způsobilo, že ostatní sousedé a spolky občanů by proti nezákonným certifikátům nemohli namítat vůbec nic. To by omezilo kontrolu působení autorizovaných inspektorů.

5) O chráněných druzích bez odborných organizací a veřejnosti

R7 - V případě přijetí může být toto ustanovení snadno zneužito k zneprůhlednění rozhodování. Investor by totiž mohl zatajit výskyt chráněného druhu v místě záměru, aby se vyhnul řádnému správnému řízení pod dohledem odborné veřejnosti. Pokud by totiž byl na tento výskyt upozorněn úřadem až po podání žádosti o územní rozhodnutí, řízení o výjimce by automaticky proběhlo formou závazného stanoviska. Např. ornitologové by se pak již nemohli vyjadřovat ke stavbám, které hrozí zničit hnízdiště ohrožených ptáků. V praxi přitom tyto návrhy odborné veřejnosti nezpochybňují samotné stavby, ale pomáhají úřadům najít takové úpravy, které omezí jejich negativní dopady na existenci vzácných zvířat.

6) Omezení práv vlastníků

R14 - Návrh zavádí institut předběžné držby, omezuje práva vlastníků. Zásadní dopady může mít např. na farmáře s chovy hospodářských zvířat. V nich totiž nelze pokračovat bez pastvin a krmiv a zároveň bez náhrady, o jejíž výši je veden spor.

Jednoduše, transparentně a rychleji

Předkladatelé návrhů vylučujících veřejnost z rozhodování tvrdí, že chtějí zabránit „*nadměrným a nepodloženým blokacím výstavby*“. Nedoložili však tento názor žádnou analýzou. Zelený kruh má naopak k dispozici analýzy, které dokládají, že průtahy v rozhodování jdou na vrub úřadů a nekvalitních podkladů investorů ([zde](#) a [zde](#)). Na podání připomínek má veřejnost maximálně třicetidenní lhůtu. O jejich využití či nevyužití a o délce řízení rozhoduje příslušný úřad. Případné odvolání účastníků řízení může následně uspět jen tehdy, je-li vydané úřední rozhodnutí nezákonné. Soud může nezákonné povolení ke stavbě zrušit nejpozději do 3 měsíců. Ostatní zdržení nesouvisí s účastí veřejnosti, nejčastěji vznikají v důsledku chyb investora při přípravě dokumentace.

Některé pozměňovací návrhy přesto brání lidem vyjadřovat se k dopadům velkých staveb v sousedství a jsou tak v rozporu s ústavním právem na zdravé životní prostředí, mezinárodními závazky České republiky i programovým prohlášením vlády, které jakékoliv omezení účasti veřejnosti na rozhodování výslovně vylučuje. Deklarovaný závazek vlády má přitom oporu i v názorech občanů. Podle nedávného průzkumu názorů provedeného Centrem výzkumu veřejného mínění si 83 % dospělé populace myslí, že o místních otázkách mají rozhodovat občané ([zde](#)).

Tyto návrhy přitom rozhodování nijak neurychlují – lhůty ponechávají stejné a vylučují jen některé z účastníků řízení. Omezují však informace, které dosud při svém rozhodování úřady využívají, a veřejnou kontrolu, která je nejlepší prevencí proti korupci. A také odvracejí pozornost od skutečné potřeby zjednodušit rozhodování o stavbách. Nezaslouží si proto podporu zákonodárců.

Zpracoval: Daniel Vondrouš, Zelený kruh

vydáno v Praze, duben 2017

Zelený kruh je asociace, která sdružuje 26 významných ekologických nevládních organizací působících v České republice. Asociace se věnuje plošnému monitorování zákonů a politik, koordinuje legislativní kampaně a poskytuje aktivní podporu při advokační činnosti zaměřené na zachování kvalitní ochrany životního prostředí a vysoké úrovně občanských práv v rozhodovacích procesech. Dlouhodobě se zabývá problematikou účasti veřejnosti na rozhodování o záměrech a projektech s dopadem na životní prostředí. Zelený kruh se také věnuje koordinaci výběru nevládních expertů a expertek do mezioborových pracovních skupin a poradních orgánů a komisí vlády a koordinuje vznik společných připomínek, pozic a veřejných vyjádření ekologických organizací k významným situacím v ochraně životního prostředí. Více informací naleznete na www.zelenykruh.cz/o-nas.